

## A GYAKORLATI KÖZÉPISKOLA ÉS A TANÍTÓKÉPZŐ-AKADÉMIA

**A**Z EZERKILENC SZÁZHARMINCNEGYEDIK évi XI. t.-C. megalkotta az egyetemek felé vezető egységes fiú- és leánygimnáziumot.

A törvénynek elsősorban az a körülmény adott az 1924-i középiskolai törvény után egy évtized múlva létjogosultságot, hogy az időközben bekövetkezett, sokszor az alaptörvény szellemével sem teljesen összhangban álló intézkedésektől teremtett káoszmentői előbb megszüntethető legyen. Az 1934. XI. t.-c.-et legutóbb két újabb fontos tanügyi törvényjavaslat követte: az egyik a gyakorlati irányú középiskoláról, a másik a népiskolai tanítóképzésről rendelkezik. A gyakorlati irányú középiskolák között teljesen új típus lesz az ú. n. líceum. A név régi, hiszen még ma is az egyik legnépszerűbb iskola-típus a leánylíceum, amely majd csak az új leánygimnázium teljes kiépítésével fog ebben a mai formájában megszűnni. Az új líceum azonban jelentékeny mértékben különbözik a jelenlegi leánylíceumtól. Míg a jelenlegi leánylíceum alapjában véve teoretikus, egyenesen az egyetem felé vezető középiskola, addig az új fiú- és leánylíceum elsősorban gyakorlati jellegű és további útjában az egyetemtől elkanyarodó középiskola lesz. Törvény szó vevezési technikai szempontok követelték, hogy az új líceum mint „gyakorlati középiskola“ a gazdasági középiskolákkal egy törvénybe kerüljön. Alapjában véve azonban, ha a genetikus kapcsolatokat nézzük, az új líceum nem annyira a gazdasági középiskolával, hanem inkább a tanítóképző-akadémiával hozható szorosabb kapcsolatba. Jelenlegi rövid ismertetésünkben a genetikus úton kívánunk haladni: először a líceumról beszélünk, utána a tanítóképzésről, s ezek után az új gazdasági középiskolákról.

A LÍCEUM KELETKEZÉSÉNEK causa movens-e minden valószínűséggel az a kívánság volt, hogy az iskolarendszerünkben hiányzó gyakorlati leánynevelő iskola ügye végre dülőre jusson. A magasabb igényű gyakorlati leánynevelés az utóbbi időben egyik legnehezebb kérdése volt tanügyi kormányzatunknak. Az a társadalmi fejlődés, amely már a háború előtt megindult s amely a háború következményeként is a nők nagyobb tömegeit a kenyérkereső pályák felé irányította, illuzóriussá tette a tisztán műveltségszerzésre berendezett magasabbfokú leányiskolák prosperálását. Míg a régi felsőbb leányiskola mindaddig, amíg a leánygimnázium konkurenciát nem csinált neki, aránylag szépen teljesítette hivatását, sőt a leánygimnáziumok nagyobb számban

való keletkezése után is egy ideig bírta a versenyt, addig az a leánykollégium, amelyet Klebelsberg gróf a leánygimnázium és a leánylíceum mellé szervezett, a megváltozott világban sehogyan sem tudott élet-erőre kapni. Ennek oka főleg az volt, hogy a leánykollégium nem képesített semmire, nem vezetett sehová, csak műveltséget adott. Úgy látszik, hogy a modern élet rohanó tempója olyan eszmei értékek megbecsülésére, amilyen az önmagáért való művelődés, egyáltalán nincs berendezve. Semmi sem igazolhatja hathatósabban ezt a gyanút, mint az a körülmény, hogy a leánykollégium egyáltalán nem tudott népszerűsége szert tenni és az utolsó ilyenemű iskola is szinte önmagától csendesen elhunyt.

Ezzel szemben szinte egészségtelennek mondható népszerűsége szert az egyetem felé vezető leánygimnáziumok és leánylíceumok, továbbá a látszólag kenyeret adó, diplomát nyújtó tanítóképzők. A nők egyetemi elszaporodása majd egyszer külön fejezetet fog alkotni nemcsak művelődéstörténetünkben, hanem gazdaságtörténetünkben is. Eleinte, amíg a nők csak erős szelekcióval, kisebb számban juthattak be az egyetemre, főleg a bölcsészeti karokra, addig a megszerzett diplomát az esetek túlnyomó részében később állásszerzésre is fel tudták használni. Újabban azonban olyan nagy számban kerültek nők az egyetemre s szerezték meg a középiskolai tanári diplomát, hogy közülük csak egy jelentéktelen töredék tudott a megszerzett diplomával megfelelő állásba jutni. Az állástalan középiskolai tanárnők száma ma már aránylag sokszorosan felülhaladja a rendelkezésre álló férőhelyekéhez viszonyítva az ugyancsak tekintélyes mennyiségű állástalan férfitanárok számát is.

Ugyanez a sors jutott hamarosan a tanítónőknek is azzal a különbséggel, hogy azért tanítónői állás aránylag még mindig nagyobb számban állt rendelkezésre, mint tanárnői. Részben a rövidebb képzési idő, részben pedig a tanítóképzők tananyagának a női lélekkel való erősebb harmóniája magyarázzák azt a jelenséget, hogy az utóbbi időben a tanítónők képzők száma rendkívül mértékben megszorodott. De akárhány új tanítónők képző alakult is, szinte mind megtelt a jelentkezők ezreivel. Kétségtelen, hogy a diplomás tanítónők között nagyon sok olyan, főleg a középosztályhoz tartozó leány volt található, aki nem okvetlenül akarta diplomáját állásszerzésre felhasználni. Ezek elsősorban férjhez akartak menni, csak másodsorban — minden eshetőségre — kívántak diplomát szerezni. A ma több ezerre rúgó állástalan tanítónő kérdését ebből a szempontból is kell néznünk: egytől egyig állástalanok ugyan, de nem egyforma lélekkel viselik helyzetüket. Sokan zavarba jönnének közülük, ha pl. egy tanyai iskolában állást kellene vállalniok. Mégis kétségtelen, hogy az enyhítő mozzanatok ellenére a tanítónők állástalansága ma a tanárnők állástalansága mellett az egyik legsúlyosabb problémája a magyar életnek.

Időközben kezdenek kialakulni olyan speciális női pályák, amelyekre a jelenlegi iskolarendszer egyáltalán nem nyújt megfelelő előképzést. Gondolok itt a magasabb igényű betegápolásra, a gyermekvédelemre, a népvédelmi szolgálatra, a szegénygondozás körül mutatkozó női munkakörökre, az iskolanővér! teendőkre stb., stb. De még

mindig a legnépesebb, egyben a legnépszerűbb női hivatás maradt a feleség és családanya hivatása. Iskolarendszerünkben eddig nem volt olyan, magasabb műveltséget nyújtó leányiskola, amelyik a családi ölettől való elidegenítés nélkül valóban gyakorlati előképzettséget nyújtana a nők számára annyira megfelelő pedagógiai, továbbá a legújabb társadalmi fejlődéstől kreált egészségvédelmi hivatásra. Ehhez az annyira szükséges iskolatípushoz legközelebb állt eddigi iskolarendszerünkben a tanítónőképző. Nem véletlen, hogy az új gyakorlati leányközépiszkola—a líceum—genetikusan a tanítónőképzőből vezethető le.

A tanügyi kormányzat mélyen átérezte s az utóbbi időben többször hangoztatta is egy ilyen magasabb műveltséget nyújtó, érettségivel befejezendő, az egyetem felé nem vezető, viszont a női hivatástudatot kielégítő leányiskolának szükségességét. A megvalósításnál azonban nehézségek merültek fel. A leánykollégiummal tett szomorú tapasztalatok azt mutatták, hogy egy külön típusal kár vesződni akkor, ha ez a gyakorlati jellegű leányközépiszkola nem vezet sehová, legfeljebb a családhoz. Nagyon helyes gondolat volt a tanügyi kormányzattól az az elképzelés, hogy a tanítóképzők felé áramló népszerűségi hullámot kell felhasználni az új gyakorlati leányközépiszkola további sorsának biztosítására. Valóban az új líceum nem egyéb, mint bizonyos módosításokkal az eddigi tanítóképzők alsó négy osztálya. Nagy különbséget jelent azonban az a körülmény, hogy a befejezett négy osztály után a növendék érettségi bizonyítványt kap, amellyel a legkülönbözőbb pályákra mehet, csak egyetemre nem. Nyitva áll tehát előtte az út, hogy tanítónő, polgári iskolai tanárnő, énektanárnő, rajztanárnő, testnevelő tanárnő, stb., stb. legyen s megnyílik előtte a lehetősége annak, hogy a magasabb igényeket kielégítő egészségvédelmi pályák valamelyikét válassza. Az érettségi önmagában is ugyanazokat a jogokat biztosítja számára, amelyeket az 1883: I. t.-c. a középiszkolai érettségi birtokosainak általában megad. A líceum négy osztályában tanult ismeretek, amelyek részben a nevelésre, a háztartásra vonatkoznak, s amelyek így összhangban állnak a jó családanya és háziasszony feladatkörével is, egyáltalán nem idegenítik el őt a családtól. Megtanulja pl. a csecsemőápolást, a család egészségvédelmétől megkívánt ismereteket, tanul kézimunkázni, varrni, de amellet — ha szüksége lesz rá — mint önálló kenyérkereső nő akár a különböző pedagógiai pályákon, akár az egészségvédelmi hivatások területein is meg fogja állni a helyét. Az új berendezkedés egyik legfőbb előnyét abban jelelhetjük meg, hogy szinte észrevétlenül már meglévő, nagy népszerűsége szert tett iskolafaj enyhe módosításával sikerült biztosítani iskolarendszerünk komplikáltságának fokozása nélkül a kívánt cél elérését.

A líceum azonban nemcsak leányok számára lesz berendezve, hanem a fiúk számára is. A női hivatástudatot szolgáló ismereteknek a leánylíceumban való hangsúlyozottságából következik, hogy a fiú- és leánylíceum tanterve nem lehet teljesen azonos. A fiúlíceum is négyosztályos, ez is a tanítóképző alsó tagozata, ez is érettségivel fejeződik be, amely érettségi bizonyítvány biztosítja a fiúknak is mindama jogok élvezetét, amelyeket az 1883: I. t.-c. a középiszkolai érettségizetteknek megad. Ez az iskola is — a középiszkolai tanári

pálya kivételével — elsősorban nevelői pályákra készít elő, de a líceumi érettségit megszerzett ifjú előtt még egész csomó további lehetőség is megnyílik: folytathatja tanulmányait pl. a közigazgatási, postai, vasúti tanfolyamokon is. A tantervi különbségeken kívül még megjegyezhetjük, hogy míg a fiúlíceum minden esetben négyosztályos, addig a leánylíceum négyosztályos gimnáziumi tagozattal kapcsolatban nyolcosztályos nőnevelő intézetként is megszervezhető. A négy alsó osztály tanterve ez esetben nagyjában azonos a leánygimnáziumi tantervvel, mégis azzal a lényeges különbséggel, hogy a III—IV. osztályokban szereplő latin helyett azok a növendékek, akik leánylíceumban akarják folytatni tanulmányaikat, valamely modern nyelvet választhatnak.

A pedagógus éppúgy, mint a szociológus nagy meglepődéssel állapíthatja meg, hogy a törvényjavaslatban tervezett líceum mindenképpen nagy jövőjű, szerencsés alkotásnak látszik. Minden remény megvan arra, hogy ez a gyakorlati irányú új középiskola nem csalja meg a neki előlegezett bizalmat. Azt is remélni lehet, hogy végzett növendékei a megfelelő pályákon megtalálják majd érvényesülésüket. Remélni lehet továbbá azt is, hogy az a gimnáziumi láz, amely annyi bajt okozott közoktatásügyünknek és társadalmi berendezkedésünknek egyaránt, az új iskolatípus várható népszerűsítésével kapcsolatban majd szinte magától csökkenni fog.

A LÍCEUM FELÁLLÍTÁSA szükségszerűen maga után vonta a tanítóképzők új rendezését. Hangsúlyoztam, hogy a líceum alapjában véve a jelenlegi tanítóképző alsó négy osztályából formálódott. A népiskolai tanítóképzésről szóló javaslat a megmaradt öt osztályt megtoldja egy hatodikkal és a két felső évfolyamot tanítóképző-akadémia címmel a szorosabb értelemben vett tanítói hivatás újszerű előkészítő iskolájává formálja.

Ismeretes, hogy a háború befejeztével a négyosztályos polgárirra vagy középiskolára épített tanítóképző szintén négy osztállyal rendelkezett, tehát a képzés ideje az elemi iskolától a tanítói oklevélig nyolc évre terjedt. Nem sokkal a háború befejezése után a tanítóképzés ideje további két évvel megnövekedett. Ez az állapot azonban csak rövid ideig tartott. Az új rendezés, amely jelenleg is még érvényben van s amelyet éppen a benyújtott törvényjavaslat kíván megváltoztatni, egy évet ismét elvont a képzés idejéből.

Időközben azonban hazánkban is, külföldön is a népiskolai tanítóképzés kérdése annyira az érdeklődés középpontjába került, hogy az újabb rendezés már alig volt elodázható. Az egyik nagy hajtóerőt kétségtelenül a tanítóságnak az a vágya alkotta, hogy magasabb képesítéshez s ennek megfelelően a mainál kedvezőbb társadalmi érvényesüléshez jusson. Vannak országok, amelyekben a tanítói hivatásra való előkészítés befejezett középiskolai tanulmányokra épül, sőt van olyan berendezkedés is, amely szerint az érettségire alapozott tanítóképzés egyenesen az egyetemet veszi igénybe. Általában azt lehet mondani, hogy a legtöbb kultúrállamban a befejezett középiskolai tanfolyam után rendszeren két évre terjed az az időtartam, amely alatt a leendő tanítót a népiskolai hivatására előkészítik.

Az is kétségtelen, hogy időközben mind jobban körvonalazott követelményekkel lépett fel maga a társadalom is a tanítókkal szemben. Egyfelől a neveléstudomány haladása a pedagógiai felkészültség erősítését tette szükségessé, másfelől különösen az újabb technikai találmányok annyira átalakították a szélesebb népi körök életét is, hogy a tanítóságra már ennek következtében is fokozottabb feladatok hárultak. Különösen falun jutott mindig több és több feladat a tanítónak. Ő rendszerint a tűzoltóparancsnok, a helyi gazdasági szövetkezet vezetője, a leventeoktató, az iskolán kívüli népművelés szervezője s előadója, a dalkör vezetője, a statisztikai adatok gyűjtője, a választói névjegyzék összeírója, stb. stb. A törvényjavaslat indokolása, amely mindezeket a feladatköröket felsorolja, helyesen jegyzi meg, hogy a tanító csak akkor felelhet meg ezeknek a feladatoknak, akkor lehet a falu hozzá forduló népének igazi támogatója és vezetője, ha a feladatoknak sokoldalúságát figyelembevéve gondoskodunk felkészültségének megfelelő emeléséről is.

Mindezek a mozzanatok az új rendezést a legteljesebb mértékben megokolják. De van még egy további körülmény, amelyet a rendezésnél figyelembe kellett venni, s ez a tanítóképzők számának aránytalan gyarapodása s ezzel összefüggőleg az állástalan tanítók nagy létszáma. A törvényjavaslat indokolása a legfontosabb számokat a következőkben állítja össze: 1910-ben Magyarországon 22.980 tanító és 9.004 tanítónő működött. Jelenleg a működő tanítók létszáma 11.014, a tanítónőké pedig 8.508. Ezzel szemben 1910-ben kiadatott r.101 tanítói és 1.108 tanítónői oklevél, 1937-ben pedig 556 tanítói és 1.138 tanítónői diploma. Ebből nyilvánvaló, hogy a férőhelyek csökkenése következtében igen nagy számmal vannak főleg állástalan tanítónők. Bár előzőleg kiemeltem, hogy az abszolút szám ezen a ponton nem teljesen világítja meg a tényleges helyzetet, mégis kétségtelen, hogy folyton súlyosbodó problémával kerültünk volna szembe akkor, ha a rendezést továbbra is halogatjuk.

Az új rendezés előnyeit alig lehet kellő módon kiemelni és rajzolni. A törvényjavaslat megállapítja, hogy a tanítóképző-akadémiák száma legfeljebb 40 lehet, ebből 13-at tart fenn az állam és a magyar katolikus tanulmányi alap, legfeljebb 18-at a katolikus egyház és a szerzetesrendek, legfeljebb 6-ot a református egyház, legfeljebb 2-t az ágostai hitvallású egyház, i-et pedig az izraelita vallásfelekezet. Ez az intézkedés gátat vet a tanítóképzők aránytalan gyarapodásának, amennyiben a tényleges szükségletekhez képest állapítja meg a felállítható tanítóképző-akadémiák legmagasabb számát.

A tanítóképző-akadémia I. évfolyamára csak azt lehet felvenni, aki liceumi érettségi vizsgálatot tett s legalább jó eredményt ért el. Ezenkívül felvételi (alkalmassági) vizsgálatot kell a folyamodónak bizonyítani azt, hogy a tanítói pályán a szükséges egyéb feltételekkel is rendelkezik. Rendkívül fontos intézkedés az, hogy a tanítóképző-akadémia egy-egy évfolyamán legfeljebb 25 tanuló tanulhat. Az intézkedés komolyságát mutatja az a körülmény, hogy a hallgatói létszám túllépése esetén a fegyelmi eljárást az igazgató ellen haladéktalanul meg kell indítani s egyben hatálytalanítani kell a létszámon felül történt

felvételt is. Minden további megjegyzés nélkül világos, hogy a tanítóképzés ügye a létszámot illetően ezekkel az intézkedésekkel automatikusan nyugvópontra jut. A 40 tanítóképző 40 osztályából — mert párhuzamos osztály felállítása külön intézet létesítésének számítana — legfeljebb összesen évi 1000 új diplomás tanító kerülhet ki, amely szám alig valamivel nagyobb a jelenlegi tényleges szukkreszcenciaszükségletnél.

Nagyon fontos intézkedés az is, hogy a tanítójelölt tanulmányi ideje alatt csak a tanítóképző-akadémiával kapcsolatos internátus bennlakó növendéke lehet. Az indoklás világosan fejt ki, hogy erre miért van szükség: „Az együttlakás és az ezzel kapcsolatos nevelési élmények, a szoktatás, a közösségudat kifejlődése, az egyéni érdek háttérbeszorítása és az internátusi élet sok más velejárója kétségkívül ugyanazokat az eredményeket érleli meg, amelyeket a papi és katonai nevelés terén már eddig is tapasztalhattunk.“ Fontos lenne azonban az is, amire a törvényjavaslat szintén gondol, hogy a szegényebb sorsú jeles növendékek internátusi ellátását megfelelő számú kedvezményrel, ingyenes hellyel, esetleg ösztöndíjjal valóban biztosítani lehessen. A tanítójelöltek tekintélyes része leginkább tanítók gyermekeiből rekrutálódik. Ez nagyon helyes. Kevés pályán van a beidegzettségnek, a hagyománynak akkora fontossága, mint éppen ezen. Az újabb elemek tekintélyes részét viszont feltétlenül a földművesrétegből kell verbuválnunk: a földműves osztályból származó gyermekek fogják majd legjobban megérteni a falusi tanító funkciókörével járó szükségleteket. Egyik réteg sem mondható anyagi javakkal túlságosan elhalmozottnak. Éppen ezért nagyon fontos lenne, ha a szegényebb tehetségek számára nem jelentene lehetetlenséget a tanítóképző-akadémia internátusában való elhelyezkedés.

Mindent összegezve, az új rendszer megnyugvást kelthet a tanító-ság lelkében, mert az eddigihez képest magasabb színvonalú, érettségire alapozott képzést nyújt. Nagyon fontos körülmény a szelekció gondolatának hathatós érvényesülése, amely az egész javaslatot szinte átfűtötte, s ugyancsak fontos mozzanat az, hogy a kétéves akadémiai tanfolyam is minden bizonnyal a legteljesebb mértékben megvalósíthatja a hivatásra való ránevelés elengedhetetlen fontos követelményét, mert hiszen már az alapiskola, a líceum is elsősorban a nevelői hivatásra készít elő.

A GYAKORLATI IRÁNYŰ középiskoláról szóló törvényjavaslat harmadik része a gazdasági középiskoláról szól. Az új törvény az eddigi fejleményeket összefoglalja, egyben kiegészíti s egy olyan további fejlődésnek rakja le az alapját, amely kétségtelenül nagy mértékben befolyásolni fogja társadalmi és gazdasági életünk további sorsát is. A három gazdasági középiskola a következő: a kereskedelmi, amely megfelel az eddigi felsőkereskedelmi iskolának; a mezőgazdasági, amely megfelel az eddigi felsőmezőgazdasági iskolának és az ipari, amely helyébe lép az eddigi ipari szakiskoláknak és felsőipariskoláknak. A leglényegesebb változás a múlthoz képest az ipari középiskolánál lesz. Amíg ugyanis az előző két típus eddig is adott érettségi bizonyítványt, addig az ipari középiskola csak most először, e törvény alapján fogja élvezni az érettségijuttatás előnyeit.

Az érettségi azonban ez alkalommal nem annyit jelent, hogy a gazdasági középiskola végzett növendéke feltétlenül továbbmenjen és továbbtanuljon. Az indokolás helyesen jegyzi meg ezzel kapcsolatban a következőket: „A gazdasági középiskolák végzettjeinek egyetemre bocsátása alapján támadná meg felállításuk elgondolását. A gazdasági középiskola ugyanis a gyakorlati életre neveli növendékeit és ezzel eltereli őket a tudományos pályáktól, amelyek már a gimnázium végzettjeit sem tudják egész tömegükben felszívní. Viszont nem lehet elzárkózni attól, hogy az egyes gazdasági középiskolák végzettjei közül azok, akiket az átlagon fölülemelkedő, kivételes egyéni képességekkel áldott meg a sors, tovább képezhessék magukat és főiskolai, illetőleg egyetemi fokon tökéletesítsék szakműveltségüket. Az érdekelt szakfőiskolák, illetőleg egyetemi karok feladata lesz annak megállapítása, hogy milyen körülmények között egészíthetik ki a gazdasági középiskolák végzett növendékei szakismereteiket a felsőbb tanulmányokkal“.

A három gazdasági középiskola közül a kereskedelmi és mezőgazdasági típus jóformán csak annyi változáson megy át, hogy az eddiginél lényegesen gyakorlatibb irányúvá fog válni. A reform súlypontja kétségtelenül az ipari középiskolára esik. Nagy gonddal kell majd megállapítani azokat a részleteket, amelyek egy kerettörvényen belül nem szerepelhetnek: hány ilyen iskola legyen, hogyan rendezzük be őket, milyen szakismeretek szerint differenciálódjanak, mi legyen az egyes differenciálódott típusoknak sajátos feladata stb. Az általános műveltséget biztosító anyag mindegyikben azonos, de a legnagyobb eltéréseket kell már előre számba venni a szakismeretekre vonatkozó tanterveknél. Arra is gondolni kell, hogy a tantervnek főleg ez a szakismeretekre vonatkozó része lehetőleg rugalmas legyen, hogy lépést tudjon majd tartani az ipari életben sokszor rendkívüli gyorsasággal bekövetkező fontos változásokkal.

El lehet képzelni egy olyan megoldást, hogy amíg az egyik fajta ipari középiskola elsősorban vezető munkásokat képez, vagy a gyárak irodáiban, illetőleg raktáraiban felhasználható hivatali személyzetet, addig a másik elsősorban önálló iparosok képzésére fog berendezkedni. Ezen a ponton nem lehet klisékkel dolgozni, mert nagyon sok függ attól, hogy pl. egy-egy iparágban az önállósításhoz nagyobb vagy kisebb tőke kell-e. Mindenesetre az leime a fontos, ha az ipari középiskola mentői több művelt, képzett, önálló gazdasági vállalkozásra képes dolgozó iparossal gyarapítaná az ország gazdasági erejét. Kétségtelen, hogy éppen az ipari, mezőgazdasági és kereskedelmi élet tudná elsősorban értékesíteni azt az intellektuális erőt, amely oly sok esetben az állástalan diplomások kényszerű tétlensége következtében ma az ország számára elkallódik.

A kerettörvény indokolása nyomatékosan hangsúlyozza, hogy ez alkalommal nemcsak tanügyi berendezkedésről van szó, hanem társadalomformálásról is. Az indokolás idevonatkozó szavaival mindnyájan egyetérthetünk: „A gyakorlati életre nevelő új középiskoláknak iskolarendszerünkbe való szerves beiktatásától hazai viszonyaink között bizonyos helytelen társadalmi felfogás végleges megszűnését is

várom. Társadalmunk még a legigénytelenebb hivatali munkát is legtöbbször nagyobb megbecsülésben részesíti, mint az olyan gazdasági tevékenységet, amely állandó mérlegelést, számítást, kiterjedt anyag- és emberismeretet, nagy tapasztalatot kíván. Ez a helytelen értékelés egyik főoka annak, hogy tanult ifjúságunk húzódozik a gyakorlati pályától és ennek következtében nem alkalmazkodik kellően a kínálkozó életlehetőségekhez. A gazdasági középiskolának mint hatalmas lélekalakító tényezőnek kell a szükséges felvilágosító munkát elvégeznie s meggyőznie elsősorban ifjúságunkat arról, hogy a gazdasági üzemek, vállalatok létesítése, sikeres működésének elősegítése nemcsak egyéni jövedelmek forrását nyitja meg, hanem a hazai életlehetőségek gyarapítását is jelenti.“

Hóman Bálint már több mint öt éve közoktatásügyi miniszter. Az öt év alatt alig maradt olyan területe kultúrpolitikánknak és közoktatásügyünknek, amelyet e termékeny lusztrum érintetlenül hagyott volna. Ha az öt év messzeágazó eredményeit szinopszisban tekintjük, a jelenlegi két törvényjavaslatnak e nagyvonalú munkásságban is igen előkelő hely jut. Az új törvények mélyen belenyúlnak oktatási rendszerünkbe: megteremtik azt az eddig hiányzó gyakorlati középiskolát, amelytől remélni lehet a gimnáziumi túlszűfolttság, az egyetemi pályák körül mutatkozó túlekedés, a diploma-infláció megszűnését; újjáformálja, egyben egészségesebbé teszi, a tényleges szükségletekkel összhangba hozza a tanítóképzést; megteremti azt az organikus felépített gazdasági szakoktatást, amelytől nemcsak gazdasági, hanem társadalmi életünk átformálódása is várható lesz. A törvényjavaslatok kidolgozása annyira mintaszerű, minden körülményre előre gondoló, az adott keret annyira rugalmas, hogy ez esetben az élet minden bizonnyal igazolni fogja a törvényhozót.

HUSZTI JÓZSEF